Markéta Všelichová

BOJOVALI JSME ZA LIDSKOST

Vzpomínky na Jordánsko, Sýrii a turecké vězení

CPRESS

Bojovali jsme za lidskost

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Markéta Všelichová

Bojovali jsme za lidskost – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

CPRESS

BOJOVALI JSME ZA LIDSKOST

Markéta Všelichová

BOJOVALI JSME ZA LIDSKOST

Vzpomínky na Jordánsko, Sýrii a turecké vězení

CPRESS

© Markéta Všelichová, 2021

ISBN tištěné verze 978-80-264-4114-4
ISBN e-knihy 978-80-264-4166-3 (1. zveřejnění, 2022) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-264-4167-0 (1. zveřejnění, 2022) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-264-4165-6 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)

1

Stojíme na kopci a díváme se na světla v dálce před námi. Tamhle ta do tmy zářící lajna, to už je hranice Iráku se Sýrií. Teď musíme ještě pár hodin počkat, než se vystřídá hlídka, se kterou máme domluvu. Musím říct, že po zhruba desetikilometrovém nočním pochodu chvilku odpočinku více než vítám. A není deset kilometrů jako deset kilometrů. Jasně, když jdete po cestě nebo alespoň po něčem, co cestu vzdáleně připomíná, dá se ujít třeba padesát.

Tady ale jdeme po tom či přes to, co zrovna na zemi je. Přičemž jediným kritériem, které určuje naši trasu, je jít tak, aby na nás nemohlo být vidět ze žádného kontrolního stanoviště Pešmergy[1]. Věřte, že po několika hodinách zakopávání o kamení, pádů do děr a škrábání se na skály má člověk už všeho tak nějak akorát. A ještě navíc ten batoh! Moji velkou krosnu se gentlemansky nabídl nést jeden z Kurdů. Výměnou dostávám na záda batoh sice podstatně menší, zato snad o dobrých deset kilo těžší…

Batoh teď můžu konečně složit na zem. Radost z odpočinku ale poměrně rychle střídá pocit zimy. Tady v horách okolo Sindžáru panují na přelomu února a března teploty jen něco málo nad nulou. Zkouším se zahřát pod dekou, kterou pro mě Kurdové vybalují.

1 Pešmerga – vojenské jednotky iráckého Kurdistánu, v překladu znamená „ti, kdo čelí smrti“.

O moc tepleji mi ale není. Kdyby tak šlo rozdělat alespoň malý oheň. Ale nejde. Upozornili bychom na sebe nejen Pešmergu, ale i daeshe (IS) z celého širokého okolí…

Na co s sebou pro Alláha taháme ty granáty, rozčiluju se v duchu už po několikáté, když se snažím z jednoho z batohů vydolovat vodu. Nahlas neříkám nic. Však už mi naši kurdští průvodci dříve vysvětlili, že to všechno železo, co máme v batohu, je potřeba s sebou vzít „pro jistotu". Prý nikdy nevíme, co se v horách může stát. Já vím tedy téměř jistě, že granáty tady určitě potřebovat nebudeme. Z nebezpečí, která nám během téhle fáze cesty hrozí, můžu jmenovat například pád z výšky, vymknutí kotníku, případně umrznutí. Nebo snad ještě nějakého toho medvěda. Vesničané nás přesvědčovali, že v horách žijí v hojném počtu. Na toho by snad ale stačil kalaš, co mají v rukou Regeš a Rašíd. Ty granáty jsou prostě tak nějak navíc, ale Kurdové jednoduše vědí vždycky všechno lépe, a tak s sebou pro klid v kurdské duši taháme málem celý muniční sklad. Přestože hned pod kopcem na nás čeká auto, které je výzbrojí zásobeno víc než dostatečně.

***

Zabalená v dece přeci jen alespoň na chvíli usínám… BUM. Ze spánku mě vytrhne obrovská rána.

„Nahide, ty hovado, kolikrát jsem ti říkala, ať mi nepráskáš ty sáčky u hlavy," pokouším se v kurdštině Nahide vynadat. Její jedinou odpovědí je hlasitý smích. Smíchy se mohou potrhat i všechny přihlížející – Perihan, Yildiz a Jawahir, moje spolubydlící a kamarádky ve Van T-TIPI kapali cezaevi, jednom z mnoha tureckých vězení pro lidi (turecky řečeno „teroristy"), kteří mají jiný názor než prezident Erdoğan…

Čtyři měsíce tady utekly jako voda. Jsou to čtyři měsíce od chvíle, kdy jsme s Mírou přiletěli z Jordánska do Ankary. A vydali se stopem směrem k irácko-turecké hranici. Cíl – Erbíl, kde jsme

plánovali doladit pár věcí okolo projektu mobilní nemocnice pro Rojavu.

A proč jsme proboha jeli přes to nešťastné Turecko? Protože jsme chtěli ušetřit. Ne pro sebe, ale pro lidi v Rojavě. Jo, mohli jsme si koupit letenky přímo do Iráku. Jeden náš tehdejší sponzor by nejspíš cestu zaplatil. Jenže tohle nebyl náš styl. „Třicet tisíc? Víš, co se za to dá v Sýrii koupit, kolika lidem se dá pomoci?“ odpovídám každému, kdo jen navrhne, že by možná bylo lepší se Turecku vyhnout. V Rojavě je průměrný výdělek asi tak sto dolarů za měsíc. Lidi žijící v troskách svých domů a dělící se se sousedy o poslední půlku chleba mám pořád před očima. Taky mám před očima, jak jsem před pár měsíci nakrmila a oblékla jeden celý uprchlický tábor, a nebylo k tomu potřeba víc peněz, než stojí letenka. Letět ty čtyři měsíce zpátky přímo a vyhnout se Turecku jsem považovala jen za zbytečnou pohodlnost a plýtvání penězi, které jdou využít mnohem lépe. Na rozdíl od Míry, mého partnera v životě i v práci pro Rojavu, jsem z Turecka větší obavy neměla. Už jsem tu pár policejních kontrol zažila. Dokonce i jedno zadržení.

Tehdy jsem se vracela se svým fiatem z Iráku. Na checkpointu v Silopi mě jako každého kontroluje policie. Tentokrát otvírali i batohy, a co neobjeví. Několik vlajek YPG[2], SDF[3], odznáček s Abdullou Öcalanem[4] a další zajímavé suvenýry. Jo, drama to zpočátku trochu je. Vyšetřovatelé na mě křičí jeden přes druhého.

---

2 YPG (Yekineyen Parastina Gel) – v překladu „jednotky lidové obrany“, jednotky Kurdů na severu Sýrie, takzvané Rojavě.

3 SDF (Syrian Democratic Forces) – syrské demokratické síly, oficiální ozbrojené složky Rojavy, jedná se o koalici YPG/YPJ, asyrských MFS/HSNB a většího množství různých arabských milicí.

4 Abdullah Öcalan – zakladatel kurdské strany pracujících (PKK), v Turecku i dalších zemích uváděné na listu teroristických organizací. Mezi kurdskými bojovníky existuje ohromný kult jeho osobnosti. „Serok Apo“ (velký Apo, vůdce Apo) je pro ně hrdinou a nedotknutelnou postavou.

„Ty půjdeš do vězení, půjdeš do vězení," opakují. Já zase opakuji svou verzi o tom, že všechny věci mám ze Sulejmánie, města v irácké Kurdistánu, kde je prostě podpora PKK[5] veliká a vše, co mám v batohu, seženete na každém rohu.

„Jsou to pro mě prostě vzpomínky, originální věci z místa. Odvezla bych si takhle i vlajku kohokoli jiného," říkám. „Mně nejde o to fandit nějaké straně konfliktu, musím poznat všechny strany, abych mohla pochopit situaci. A lépe potom pomoci lidem, kteří s politikou nemají nic společného…" snažím se vysvětlit. Mám pocit, že ne příliš úspěšně. „Vy mi nevěříte?" ptám se skoro dotčeně velitele, se kterým se zdá být nejrozumnější řeč.

„Já jsem asi ten jediný, kdo ti tu věří," odpoví. Ostatní policisté, kteří rozumí anglicky, se opět začínají překřikovat. „Já ti teda nevěřím. Ty půjdeš do vězení!"

Velitel nakonec debatu utíná. „Podívej, já si nemyslím, že máš špatné úmysly. Ale vozit tyhle věci do Turecka, to už nikdy nedělej," říká. „Nám všem tady v boji s PKK někdo umřel. Pojď, podívej se," ukazuje na fotky na zdi. „Tady máme naše kamarády, mučedníky, všichni tu nedávno byli s námi. Zabilo je PKK a my nemůžeme jakýkoliv symbol PKK ani vidět," říká a zdá se, že upřímně.

Jeho pohled je samozřejmě jen pohledem jedné strany. Ano, PKK zabíjí turecké vojáky, kolik ale Turecko zabilo Kurdů? Kolik lidí je tady z politických důvodů ve vězení? Tihle lidé ale zcela přesvědčeně věří tomu, že bojují proti zlu. Úplně stejně jako druhá strana.

„My nemáme jinou možnost, oni nás utlačují, zavírají, zabíjejí…" řeknou vám kurdští bojovníci a budou mít stoprocentní pravdu.

Turek ale poví to stejné. „My nemáme jinou možnost, oni na nás zaútočili tady a tady, oni nám dali bombu támhle a támhle."

---

5 PKK (Partiya Karkeren Kurdistan) – strana kurdských pracujících, usiluje o nezávislost Kurdů v Turecku, pro Turecko je teroristickou organizací.

Jsem pacifista, a pokud by existovalo mírové řešení, sem s ním. Dokážu pochopit i tureckého policistu, který nenávidí PKK, protože mu zabilo spoustu kamarádů. Ten turecký policista ale už nepochopí, že Kurdové tady bojují za svoje práva, která jim režim skutečně upírá.

„Nám Kurdové nevadí, jsou tady všude ve státní správě, můžou používat svůj jazyk, jak chtějí, mají dokonce kurdskou televizi… Musí ale respektovat, že jsme jeden stát," říká mi i tehdy policejní velitel, co bude samozřejmě pro část Kurdů vždycky nepřijatelné. Turek není Kurd, což turecký nacionalista těžko kdy uzná, a konflikt tak nemá konce. Další věc je, že v současnosti už nejde ani tak o národnost, ale o politiku. Pokud držíte s Erdoğanem, nebudete mít problém, a je jedno, jestli jste Kurd, Turek nebo kdo. A pokud jste proti Erdoğanovi, čeká vás pronásledování bez ohledu na národnost.

Každopádně setkání v Silopi na mě zapůsobí. Až dosud byl pro mě turecký voják nebo policista jen vrah nevinných lidí. Přes veškerou snahu dívat se vždycky na věc objektivně, tady mi to nikdy nešlo. Pohled na zničená kurdská města, příběhy stovek zabitých civilistů. Armáda tady nemusí vysvětlovat nic. „Tohohle jsme zabili, protože byl terorista." Dál se nikdo neptá. Terorista může být třináctileté dítě, které je po zákazu vycházení venku. Zastřeleno bylo nejedno takové.

Teď po rozhovoru na policejní stanici dokážu alespoň trochu pochopit, že i druhá strana má svoje důvody, a i toho vojáka nebo policistu najednou vidím jako člověka. Který se ale bohužel na věc nikdy objektivně nepodívá. Je to ovšem jeho vina? Může být člověk vyrůstající v nacionalistické diktatuře vůbec objektivní?

Přemýšlím, co je v tomhle konfliktu řešením. Na tom, kdo „začal", se strany nikdy neshodnou. Přineslo by usmíření, kdyby jedni prostě přestali? Je jasné, že PKK, ačkoliv je podle mě ideově v právu, nemá šanci proti Turecku čehokoliv vojensky dosáhnout. Naopak dokud pokračují vojenské akce, Turecko bude mít

vždycky výmluvu, proč o postavení Kurdů nejednat. „Oni jsou teroristi, oni odpalují, my proti nim bojovat musíme," sfoukne věc ze stolu Turek.

Pokud by Kurdové s vojenskými akcemi přestali, změnilo by se něco? Minimálně by rostl tlak ze zahraničí a diktátor by se musel mnohem více namáhat s vysvětlováním, proč jsou Kurdové zabíjeni a zavíráni. Možná by za hodně dlouhou dobu nezbylo nic jiného než Kurdy jako politickou sílu akceptovat. Proces by byl ale tak dlouhý a útlak by trval ještě takovou dobu, že to žádný Kurd nevydrží a k boji se zase vrátí. Pochopitelně.

Řešení nevidím ještě hodně dlouho. Kdoví, možná se jednou změní režim v Turecku, možná i se zapojením Kurdů. Opozice je čím dál silnější, frustrace mezi Turky čím dál větší. Nová vláda pak třeba řekne „co jsme si, to jsme si" a pokusí se požadavkům Kurdů vyhovět. Přála bych si něčeho takového se dožít.

Protože tahle příhoda se zadržením měla šťastný konec, do Turecka se vypravím znovu víceméně bez obav. Se vším, s čím mě mohla policie chytit, už mě chytila. Závěr tehdejšího vyšetřování zněl: „Můžeš jít, jen tohle už prosím do Turecka příště nevoz."

Později si uvědomím ještě další věc. Jeden z policistů nejspíš už tehdy na stanici otevřel v telefonu můj facebook. Poslal mi zprávu v turečtině v čase, kdy jsem seděla na stanici. Na profilu musel vidět moje fotky z Rojavy, v uniformě YPG. Ostatní jeho kolegy podívat se na facebook nenapadlo a on je neupozornil. Kdyby to udělal, možná bych se už tenkrát na svobodu tak snadno nedostala.

„Viděl jsem, že nejsi zlo," napsal mi k tomu dotyčný později. Souvislosti si ale hned nespojím a do Turecka se vracím s tím, že policie už všechno viděla.

S Mírou se před cestou tak trochu nepochopíme, a tak nevím, jakou obavu má z cesty on.

„Už jsem jenom mlčel, věděl jsem, že tam stejně pojedeš," řekne mi k tomu potom.

O Turecku jsme se hodně bavili už dříve. Míra zpočátku trvá na tom, že jako člen YPG do Turecka nikdy nemůže. Což je pochopitelné. Vymýšleli jsme, jakým způsobem dostat přes Turecko mobilní nemocnici.

„Dojedeme k hranici a přes Turecko s tím projedu já, nebo pověříme někoho neutrálního," plánovala jsem.

Než se setkáme v Jordánsku, Míra absolvuje let s přestupem v Turecku. Když pak při plánování zpáteční cesty proti přejezdu přes Turecko nic nenamítá, domnívám se, že prostě změnil názor.

„Vezmi si k sobě ty věci, kdyby mě zatkli," říká Míra při příletu do Ankary a chce mi dát batoh. Myslím si, že si dělá legraci, tomu, že nás zavřou, se smějeme při každé cestě kamkoliv. Zasměju se a pokračuji. Jenže Míra to tentokrát myslí vážně.

„Ty jsi taky věděla, že to bude blbý, měla jsi strach si ty věci vzít," řekne mi, když se k tomu po letech vrátíme. Prostě jsme se tehdy nepochopili.

V Ankaře si myslím, že je vše v pohodě, a když kontrolou projdeme, moje přesvědčení se ještě utvrdí. A je to, řeknu si. Vzpomenu si na svoje kamarády, kteří si ze mě dlouhodobě dělají legraci, že mě v tom Turecku zašijou. A zase nic, řeknu jim.

Z Jordánska jsme přiletěli hodně na lehko. Tady v Ankaře je v noci okolo nuly, během stopování na obchvatu občas popobíháme, abychom se zahřáli. Naštěstí se tady stopuje dobře. Po pár minutách vždy někdo zastaví. Než se ale z Ankary vymotáme, vystřídáme více aut, každý jede naším směrem jen kousek. Jeden z řidičů nám nabízí pozvání domů.

„Nevezmeme to? Třeba pro nás bude mít společný pokojíček..." navrhuje Míra.

Nakonec jsme ale došli k tomu, že nemáme tolik času se zdržovat, a pokračujeme.

Vzpomenu si pak na to ve vězení. Kdybychom pozvání neodmítli, bylo by něco jinak? Vracím se v myšlenkách k našemu

zatčení, které policie stihne jen tak tak. Když už jsme skoro z Turecka pryč. Být na té hranici v jiném čase…

Konečně stojíme na dálnici směrem ven z Ankary. Tady už se posouváme rychleji. Stopujeme kamiony, s každým se dostaneme minimálně do prvního dalšího velkého města. Dopoledne jsme u Adany, kde si dáme delší přestávku na jednom větším odpočívadle. Celou cestu mrzneme, tady je ale krásné počasí, sluníčko svítí. Na dlouhou dobu to bude poslední den na svobodě. Jdu si zaběhat a Míra hlídá věci. Následně se vyměníme.

„Já jsem se vydal nějakou polňačkou," hlásí Míra, když se po hodině vrací.

Provizorně se opláchneme pod tekoucí vodou a vypereme pár věcí. Zatímco se oblečení suší na šňůře, odpočíváme a uděláme taky video na kameru, kterou máme půjčenou, abychom dokumentovali cestu. Ve videu zazněla Mírova věta: „Podívej, tamhle se suší moje trenky z Rojavy."

Škoda že policie později videa smaže. Celé vězení se budu těšit, že si třeba záběry z cesty jednou pustím.

Sedíme a probíráme naši mobilní nemocnici do Rojavy. Jedeme teď do Kurdistánu proto, abychom v Erbílu dohodli dodávky léků. A cestou se taky podíváme, kudy nemocnice pojede. Nebo dost možná kudy přeplave. Jednou z možností je i dostat auto přes řeku. Chceme zmapovat situaci a udělat potřebné přípravy. Kdyby nás potom nezatkli, nemocnice mohla být během krátké doby v Rojavě. Udělali bychom pro to tehdy všechno na světě.

Náš poslední krásný den, o kterém ještě nevíme, že je poslední, se chýlí ke konci. Balíme tedy svých pár věcí do batohu a jdeme stopnout další kamion. Dlouho nečekáme. Tenhle řidič má cestu až k hranici, takže žádný další přestup. Jedeme do noci, potom před Cizre na několik hodin zastavujeme a trochu se prospíme. V kamionu je super pohodlí, řidič nám nechává horní postel. Tehdy bych asi neuměla své pocity takto přesně pojmenovat, ale cítím se vlastně hrozně šťastná. Mám tady Míru, daří se nám nemocnice.

Při našem způsobu života nevíme nikdy dne ani hodiny. Přesto si ale užívám každou chvíli včetně téhle.

Brzy ráno v cestě pokračujeme. Projíždíme Silopi.

„Teď by se mi hodily ty bundy, co mám tady na policajtech," narážím na to, že ráno je opět chladno.

„No tak tam dojdeme a zeptáme se, třeba ti je vrátí," říká Míra. Ještě nevím, že policisty ze Silopi opravdu brzy znovu uvidím.

Kousek před hraničním přechodem nás řidič vysazuje. Veze nějaký nebezpečný náklad a má zakázáno mít v kabině spolucestující. Pokračujeme proto pěšky. Samotnou hranici je pak možné překročit jen v autě. Zkusíme tedy řidiče čekající ve frontě. Uspějeme opět skoro hned, u kurdské rodiny naskládané v dacii. Auto je sedmimístné, jich už je teď uvnitř devět. Přesto se ale vejdeme i my. Posádka se musí jen trochu přeskládat. Dostávám na klín jedno z dětí a můžeme pokračovat.

„Chcete do Rojavy, jo? To je super, ale já bych se bál, vždyť vás tam zabijou," říká otec rodiny. Mají namířeno do Dohuku. Irácký Kurdistán je pro Kurdy z Turecka oblíbenou destinací.

Nad systémem tady na přechodu Habour nežasnu poprvé. Musíte zastavit asi u šesti okének s tím, že na každém druhém jen ukážete potvrzení, že jste byli u okénka předchozího. Zaujme mě voják, který má lepicí páskou přilepený ke zbrani další zásobník.

„Ty jo, to může takhle fungovat?" ptám se Míry.

„Může, ale dělají to blbě," odpoví.

Konečně absolvujeme celé hraniční kolečko a dostáváme výstupní razítko do pasu. Zbývá poslední okénko, kde jen ukážeme, že razítko v pasu máme, a za závorou už jsme z Turecka venku.

„Ok," vrací úředník pasy všem z našeho auta. Kontrola skončila. Pokračovat ale hned nemůžeme, před námi stojí kamion. Řidič se s úředníky o něčem dohaduje a ještě chvíli asi dohadovat bude. Čekáme tedy všichni venku.

Zase jsme projeli, mám už v hlavě myšlenku. Kamion před námi se konečně dává do pohybu a my se chystáme nastoupit.

„Hej, počkejte," volá přibíhající policista. Znovu si bere všechny doklady a vybírá naše pasy. „Vy, vás musíme zkontrolovat," oznamuje. „Nebojte, žádný problém, musíme jen něco ověřit," pokusí se následně o mírnější ton.

Snažím se uklidnit, že se jedná jen o další buzeraci. Podobných situací už bylo. Že je to tentokrát blbý, cítím ale tak nějak hned.

„To je v prdeli," povídám Mírovi.

„Myslíš?" ptá se nervózně. Následně nás berou každého do jiného auta a vezou kousek zpátky, do policejní budovy.

Začátek není nikterak dramatický. Usazují mě v jakési kanceláři, dostávám čaj. Jeden z úředníků mi nabízí z mísy na stole sušenky se slovy, ať nemám strach.

„Museli jsme vás zadržet, protože je tady problém. A to jest, že tvůj přítel bojoval za YPG," oznamuje mi klidným hlasem přítomný policista. Říká to tak suverénně, že se v první chvíli domnívám, že musí pro své tvrzení mít nejméně stostránkovou složku důkazů.

Hned jsem v bojové náladě: „No a co? YPG snad působí v Sýrii, my jsme Češi, tady je Turecko. Tak v čem má být jako problém?" pouštím se okamžitě do obhajoby, bohužel možná trochu nešťastně.

„YPG je pobočka PKK a PKK je tady v Turecku teroristická organizace," snaží se mě policista poučit.

No jo, že YPG a PKK jsou jedno a to samé, jsem během cest do Kurdistánu tak nějak pochopila. Domnívám se však, že takový průměrný evropský civilista s povrchními znalostmi problematiky, za kterého chci, aby mě považovali, nemusí mít o tomto faktu ani tušení. Koneckonců YPG se oficiálně prezentuje jako samostatná, na PKK nezávislá organizace. Což se snažím říct i přítomným policistům. „Tak co je jako za problém?" dodávám už mírně rozčileně.

„Tohle, tohle je problém!" mává mi jeden z policistů před obličejem telefonem, kde je několik Mírových fotek z Rojavy,

na kterých je společně s YPG. Při pohledu na obrázky si ihned uvědomuji, že se jedná čistě o fotky, které Míra sdílel veřejně na facebooku. Policie je na první pohled stáhla odtud. Aha, tak oni mají jen tohle, v duchu se s úlevou pousměju. Jen teď trochu lituji své prvotní reakce. Okamžitě měním tón.

„Proboha, a co jako, co má být? On tam nikdy nebojoval, tak se tam nafotil, no a co? Aby bylo pěkné selfie na facebook, vždyť to znáte, ne?“ Dále chci vysvětlit náš projekt mobilní nemocnice a vůbec trochu popsat humanitární činnost naší neziskovky WOVA. Ke slovu se ale už nedostanu. Do místnosti přichází další z policistů. V jedné ruce drží můj batoh a v druhé… můj telefon. Už z výrazu jeho tváře je jasné, že telefon otevřel.

„Zilan Botan,“ křičí policista na celou místnost moji přezdívku z facebooku a ukazuje odtud svým kolegům mé fotky. Na několika z nich jsem v maskáčích a se zbraní, ve společnosti YPG. A zde veškerá zdvořilost a pohostinnost končí.

Následuje scénář jako z akčního filmu. Nejdříve lehnout na zem a poté mě s rukama spoutanýma za zády vedou do jakési cely předběžného zadržení. Tam mi pouta sundají. Nikdo se se mnou nebaví, nechávají mě čekat samotnou. V místnosti je cosi dřevěného připomínajícího lavičku a stůl. Strašně tam hučí větrák. Už po několika minutách se mi z toho zvuku motá hlava. To je snad nějaký dobře promyšlený způsob mučení, říkám si…

Částečně průhledným malým oknem vidím do kanceláře, kde se policie probírá obsahem mého telefonu. Zrovna přátelsky se nechovají. Někdo co chvíli otevře okno do cely a křičí na mě cosi o teroristech.

Jako vždycky se v podobných situacích snažím držet pozitivní nadhled a zůstat v klidu. Hlavně nedat najevo strach. My jsme přeci nic špatného neprovedli. Navíc jsme Evropané. Tohle se v horizontu několika dnů vyřeší. Při komunikaci s policisty se pokouším o co nejserióznější tón. My nejsme vaši nepřátelé, sděluji jim svým chováním.

Nejsem v podobné situaci prvně a má předešlá zkušenost se zatčením je ta, že nedáte-li najevo nepřátelství a komunikujete slušně, slušně se chová i protistrana k vám. Takto tomu bylo v Srbsku, Řecku, Iráku i Jordánsku. Zatčení vždy skončilo po pár hodinách výslechu neformálním posezením u čaje s vojáky. Nicméně rychle pochopím, že tentokrát to na podobnou pohodu nevypadá. Z chování policistů je patrné, že tady kohokoliv, kdo kolem PKK či YPG byť jen prošel, opravdu silně nemají v lásce…

Panice však určitě nepropadám. Ano, tohle bude asi trochu drsnější pobyt na policejní stanici než obvykle, nicméně pořád jsem Evropan. Nic tak hrozného se mnou provést nemohou. Pár dní nás trochu potrápí a pak pustí, snažím se sama sebe ubezpečit.

„Co to je? No, Markéto, co je tohle? Guerilla, dívejte, jasná guerilla!“ křičí na celé kolo jeden policista poté, co objevil v mém batohu plechový hrneček k vaření vody na ohni. Stejný, jaký používá i PKK. Ale obdobný plecháček používá na Blízkém východě tak nějak každý. Tento konkrétní, který teď drží policista v ruce, jsem si koupila v Jordánsku k vaření kávy. V Turecku je ale „důkazem“ pro příslušnost k PKK naprosto cokoliv, o tom se v následujících letech přesvědčím ještě mnohokrát.

Na stole v cele je taška, v tašce je jídlo. Trocha rýže, kebab, turecký chleba. Chvilku váhám, moje to není, ale přeci jen bude poledne, od rána jsem neměla nic k jídlu. Nakonec se do obsahu igelitky pustím. To konečně vyloudí úsměv na tvářích policistů, kteří mě po celou dobu sledují na kameře. Jeden z nich mi dokonce přijde se smíchem popřát dobrou chuť.

Po další zhruba hodině se otevírají dveře, a v nich nestojí nikdo jiný než můj starý dobrý známý, policejní vyšetřovatel ze Silopi. Radost. Cítím se, jako by do toho všeho přišel dávný kamarád.

„Ježíš, pro Alláha, konečně někdo normální,“ vítám ho s úsměvem.

„Tak já jsem normální, jo?“ odvětí rovněž se smíchem člověk, který mi tehdy před pár měsíci v Silopi zase trochu pozměnil pohled

na svět… „Hele, ale vážně, nebyl asi úplně nejlepší nápad jet sem znova," říká nahlas, co jsem během hodiny strávené tady v cele taky už pochopila.

„To vidím, no. Celou dobu na mě křičí cosi o teroristech, koukají na mě, jako bych snad někoho zabila," stěžuji si na chování policistů.

„To víš, samí mladí, každou podobnou příležitost zatknout si teroristu si náramně vychutnávají," směje se můj silopský známý. „Ale neměj strach, nikdo ti neublíží. Musíme jen provést několik formalit," dodává uklidňujícím hlasem.

Následně se pouštíme do svým způsobem opravdu přátelského rozhovoru, ze kterého si dotyčný dělá poznámky. Takový výslech mi vůbec nevadí. Vysvětluji, co jsme dělali a proč. Nechci propagovat žádnou ideologii, žádnou stranu. Chápu, že pravda je relativní a každá strana má vždycky své důvody a je ze svého úhlu pohledu v právu. Mně šlo vždy jen o to dokázat se na situaci podívat z pohledů všech stran, udělat si neutrální obrázek o situaci a co nejefektivněji pomoci tam, kde je potřeba. Naše činnost nikdy nebyla ovlivněna sympatiemi či antipatiemi ke komukoliv. Naše činnost měla být vždy jen o pomoci potřebným. Dostává se mi porozumění. Tenhle výslech opravdu připomíná spíše rozhovor dvou přátel. Jaká škoda, že v Turecku nepracuje ve státní správě více lidí s podobně otevřenou myslí jako tento policejní velitel ze Silopi.

Na odlehčení situace vyprávím, jak jsem ráno při průjezdu Silopi vzpomínala na ty své vojenské bundy, které mi dotyčný v létě zabavil.

„Mně byla taková zima, že jsem normálně uvažovala, že se za vámi pro ty bundy zastavím," povídám. Velitel se opět směje a ujišťuje mě, že všechny moje věci jsou u nich na stanici stále pečlivě uložené.

Ještě chvíli si povídáme o situaci v Turecku a ve světě vůbec. Pak si vzpomenu na Míru. O něj mám trochu starost. Tuším, že

v takovém pohodlí nebude. Ptám se, jestli bychom se nemohli na chvíli vidět. Velitel vysvětluje, že tohle teď nepůjde, nicméně říká, že on teď za Mírou půjde a jestli chci, může mu na telefonu donést moji fotku. Donutím se nasadit úsměv a prsty ukazuji symbol V – vítězství. Takhle mě velitel vyfotí a s fotkou odchází za Mírou.

„Jo, a řekni mu, že jste ti, co zabavili v Silopi jeho vlajky," povídám a ještě pořád situaci beru spíš jako nějakou legraci.

„Jojo, vyřídím," směje se velitel a odchází.

Po nějaké době se vrací. „Ty jo, ty se tu směješ, a ten tvůj kamarád, on tam sedí jak hromádka neštěstí. Já nevím, jestli se bojí, nebo co. Nedostal jsem z něj souvislou větu. Povídám – jsem ten, co zabavil tvoje vlajky. Nic mi na to neodpověděl, jen hmmm." Moje fotka ale prý potěšila, dodává velitel a zároveň mi na telefonu ukazuje fotku Míry. Dodnes ji vidím před sebou. Usmívá se tam, i když je vidět, že ten úsměv stál hodně sebepřemáhání…

„To víš, on ještě nemá zkušenost, neví, že turecká policie je úplně v pohodě," snažím se celou věc odlehčit.

Silopská policie se po chvíli loučí. Velitel mi vysvětluje, že teď nás převezou na obvodní policejní velitelství do Şirnaku. „Hodně štěstí, Markéto," řekne mi na závěr.

Po chvíli pro mě přicházejí ti stejní policisté, kteří nás na hranici zatkli. Vedou mě do kanceláře a pokládají na stůl nějaké papíry. „Tohle podepiš. To je zpráva o tom, že jste byli zadrženi na hranici. Formalita."

Hm. Na papíře nerozumím vůbec ničemu. Kromě našich jmen, slovu „teror" a zkratky YPG. Čemu nerozumím, podepisovat určitě nebudu. Zarazí mě ale, že Mírův podpis na těch papírech je. Přitom poslední, co mi před zadržením řekl, bylo: „A hlavně dokud nepřijde konzul, nic nepodepisuj."

Všechny papíry vezmu do ruky, roztrhám a hodím na zem se slovy, že jim nevěřím ani slovo.

„A YPG není teroristická organizace."

Moje tehdejší kuráž pramenila jednak z přesvědčení, že se mi coby Evropance nemůže nic až tak hrozného stát, a jednak z naštvání, že nějakým způsobem donutili Míru ty papíry podepsat. Na můj výstup reagují policisté překvapivě velmi klidně. Jen věcně prohlásí, že jestli papíry podepíšu nebo ne, je stejně úplně jedno.

Jo, v následujících letech uvidím, že v Turecku je všechno úplně jedno. O tom, co se s vámi stane, je rozhodnuto dávno před zadržením, právo neexistuje, fakta nikoho nezajímají…

Odvádějí mě na chodbu, kde už čeká Míra. Nemluvíme, jen se snažíme usmívat jeden na druhého. Ráda tě vidím… Rád tě vidím…

Přijíždí protiteroristické komando. Znovu scéna jako z akčního filmu. Všichni mají černé oblečení, kukly na hlavách, samozřejmě samopal v ruce. Vypadají, že si každou podobnou příležitost náležitě užívají. Pamatuji si na boje v kurdských městech. Turecká armáda se nezřídka dala na útěk. Teď jsou ohromní hrdinové. Spoutávají nám ruce za zády a oba nás vedou do auta. Celou dobu nám drží hlavu skloněnou dolů. Nastupujeme do obrněného vozidla a každého usazují v jiné části vozu. I v autě je nám nařízeno sedět se sklopenou hlavou a dívat se do země.

Nejedeme dlouho, ještě v Silopi zastavujeme v místní nemocnici. Tady poprvé dostávám strach. V Turecku opravdu nemůžete vědět, co se s vámi rozhodnou udělat. O jejich metodách jsem slyšela dost a při pohledu na nemocnici mě zprvu polilo horko. Teď nám vrazí smrtící injekci nebo nás tady zužitkují na nějaké pokusy, říkám si. Nakonec jde ale jen o prostou a velmi krátce trvající formalitu, kdy se na nás jedním okem podívá doktor a podepíše policistovi papíry s prohlášením, že jsme během zadržení neutrpěli žádnou újmu. Tahle praxe byla zavedena na základě mezinárodního tlaku ohledně mučení zadržených. Samozřejmě, na mučení zadržených nemá tato formální záležitost pražádný vliv. V případě, že by si nějaký mučený (pokud přežije) či jeho rodina nahlas stěžovali nebo do věci začaly rýpat mezinárodní organizace, Turecko prostě ukáže papír, „tenhle člověk byl v ten a ten čas

zcela nepoškozen“. Je na tom razítko od doktora a dále nikomu nic nevysvětlují. Taková typicky turecká praxe…

Ze Silopi pokračujeme dál. Při letmém pohledu na navigaci v přední části auta zahlédnu cílovou stanici Şirnak. Což sedí s tím, co mi při odchodu říkali silopští policisté. Ale nějak z toho začínám mít špatný pocit.

V tom autě tehdy, když jsem seděla se spoutanýma rukama a dívala se do podlahy, mi proběhlo myslí všechno možné. Tak, a teď nás vezou někam za dědinu, kde nás prostě střelí. A řeknou, že jsme se snažili utéct. Jak se to dělá? Nebudeme první ani poslední, honilo se mi hlavou. Míra mi později řekne, že měl stejné myšlenky.

Přesto se snažím samozřejmě uvažovat racionálně. Na hranici Turci volají na českou ambasádu, aby je informovali o našem zadržení. Telefon nikdo nebere, je sobota. Policie proto nechává vzkaz na záznamníku. Ambasáda o našem zadržení tedy ví. Nemůžou nás přeci tak snadno někde odprásknout, museli by to nějak vysvětlovat. Nicméně vím moc dobře, že Turecko žádné zábrany nemá a obvykle nevysvětluje vůbec nic. Pozoruji kalaš v rukou jednoho vojáka. Snad s tím alespoň umí zacházet a provede to nějak rychle…

Nemám gumičku do vlasů, sedím s rukama spoutanýma za zády a skloněnou hlavou, jak je nařízeno. Vlasy mi nepříjemně padají do obličeje. Ošívám se ze strany na stranu. Vedle sedící příslušnice protiteroristického komanda mě chvíli pozoruje, poté sundává z vlasů vlastní gumičku a spoutává mi vlasy do culíku. To mě uklidní. Kdyby nás chtěli zabít, tak se se mnou přece nebudou česat.

Asi po hodině skutečně přijíždíme živí do Şirnaku. Po výstupu z auta nemám tušení, kam mě vedou a jestli jsme ještě s Mírou pořád pohromadě. Celou dobu mi drží hlavu skloněnou dolů, opravdu takto naprosto ztratíte orientaci. Vidíte jen zem pod sebou a prostě jen jdete, nevíte vůbec kam.

Když je mi konečně dovoleno hlavu narovnat, zjišťuji, že jsme se oba ocitli v policejní kanceláři. Úplně první, co mě zaujme, je balík vod na zemi. Je večer a od rána jsem nic nepila, z dehydratace se mi už začíná točit hlava.

„My friend," oslovuji jednoho z policistů, „prosím, můžu se trochu napít?"

„Ok." Dostávám jednu z vod a hned se cítím o něco lépe.

Každého nás odvádějí do jiné místnosti. Následuje kratší výslech. Opravdu jen pár všeobecných otázek, kdo jste, odkud jste, kam jste jeli. Už po několikáté dnes tedy vysvětluji, že jsme občané České republiky, kde společně s Mírou vedeme humanitární organizaci Victims of wars aid z.s. Momentálně pracujeme na projektu mobilní nemocnice pro severní Sýrii. Jsme na cestě do Erbílu, kde sídlí slovenská organizace při škole svaté Alžběty, s níž na projektu spolupracujeme. Tuto skutečnost můžu ihned doložit e-mailovou konverzací, hesla k e-mailu ráda poskytnu.

První rok v tureckém vězení později strávím tím, že se budu pokoušet vysvětlit a prokázat naši humanitární činnost. Až mnohem později pochopím, že tenhle způsob obhajoby je zcela neefektivní, jelikož pomáháte-li humanitárně na území obývaném mimo jiné i Kurdy, jste pro Turecko teroristou. Tečka.

Policisté tehdy moje vyprávění nijak nekomentují, jen si zapisují poznámky.

„No dobře. A co ty fotky?" zeptá se jeden z nich posléze.

„Jste teroristi, co nejdřív za YPG bojovali a teď jim chtějí dovézt zdravotnické vybavení," dodává k tomu jiný.

„Ale ne. Uniformy jsme si na sebe vzali, protože ji musí mít na sobě každý, kdo se chce podívat na frontu. A tam jsme se podívat museli, abychom skutečně porozuměli situaci a mohli co nejefektivněji pomoci. Ti lidé na fotkách navíc nejsou YPG, patří k jiným skupinám bojujícím v Sýrii proti IS v rámci koalice SDF. A není to uniforma YPG. Je to, technicky vzato, americký digitální vzor.

Tohle maskování používají v Sýrii skoro všichni, na různých stranách. Navíc si jej může v Sýrii kdekoliv na trhu koupit každý, prodávají se všude. Nejde o žádnou uniformu YPG. Některé z těch fotek pak vůbec nejsou ze Sýrie, jsou z Iráku a část i z Česka. Což můžu snadno dokázat. Můžu také snadno prokázat dodáním originální dokumentace z fotoaparátu, že všechny fotky v maskáčích v Sýrii byly pořízeny v rozmezí dvou dnů. Nechcete mi přeci tvrdit, že je možné být členem YPG dva dny, že ne?“ završuji svou obhajobu a vysvětlení. Tehdy se ještě naivně domnívám, že pokud jste schopni prokázat, že jste opravdu nedělali to, z čeho jste obviňováni, je i v Turecku šance, že vás pustí.

V Şirnaku jsem se ale ještě snažila vše objasnit a věřila, že se to nakonec vyřeší. Uznávám dokonce, že dávat si na facebook společné fotky s bojovníky byla nejspíš chyba.

„Jestli jsem se sdílením těchto fotek jakkoliv provinila vůči Turecku, opravdu mě to mrzí. Chápu, že bezpečnostní situace tady není jednoduchá a Turecko musí být vůči potenciálním hrozbám ostražité. Respektuji, že děláte svoji práci, my jsme se však proti Turecku nikdy ničeho nedopustili a dopustit neplánovali,“ prohlašuji na závěr.

Atmosféra výslechu je prozatím tehdy ještě poměrně klidná, policisté si pouze stroze zapisují, co říkám. Průběžně se na mě během dne chodí dívat příslušníci tajných služeb. O něčem se baví s policisty, tehdy nicméně turecky vůbec nic nerozumím.

Po výslechu nás oba převádí, opět se sklopenou hlavou, do další místnosti. A tam…

„Kleknout na zem!“ křičí muž s knírkem, jak se později dozvím, příslušník tajných služeb, a mává výhružně obuškem. „Jste členové PKK, jste teroristi. Teď uvidíte, Turecko si to s vámi vyřídí…“ pokračuje.

No a je to tady, tak přece, říkám si při pohledu na obušek. Před pár minutami už jsem málem uvěřila tomu, že nás snad opravdu nezmlátí. Teď se zdá, že mě tenhle týpek vyvede brzy z omylu.

Celá situace je nicméně natolik šílená a mám v sobě tolik adrenalinu, že vůbec necítím strach. Jen neskutečné naštvání, agresi…

Jak si dovolují s námi takhle zacházet? Tohle si ten nabušenec vypije. No počkej, jen mě prašť, klidně mě zabij! Celý svět se to ale dozví, všichni uvidí, co je Turecko zač, honí se mi hlavou. Jsem rozhodnutá, že pokud tím pendrekem praští Míru, i s těmi pouty na rukou se na něj vrhnu. A určitě bych to tehdy udělala, necítila jsem v té chvíli vůbec žádné zábrany, žádný strach, jen neskutečnou nenávist a vztek.

Podobný pocit jsem zažila už dříve. Pokud se ocitnu v situaci, která se zdá být naprosto jasně daná, bez možnosti cokoliv ovlivnit, vytrácí se strach i jakýkoliv stres. Teď klečím před tím člověkem s obuškem a počítám s tím, že to prostě bude pěkně bolet. Žádná úniková cesta v dohledu není, proto se ani nestresuji s tím nějakou najít. Jednou v Jordánsku nad námi stál voják s kalašnikovem a křičel: „Zabiju vás, zabiju vás.“ Neměla jsem nejmenší pochyby, že nás opravdu odpráskne, a neviděla nejmenší šanci cokoliv na svém osudu změnit. Tím pádem mě ale ani neparalyzoval strach. Jen mi proběhlo hlavou: Hm, tak tady a teď. S jasně danou a neměnnou skutečností se člověk srovná.

Pokud jsem ale v situaci, kdy vidím možnost nějakým způsobem se zachránit, propadám stresu. Zabijí mě – nezabijí mě, zmlátí – nezmlátí, dostanu se odtud – nedostanu… Mozek se v té chvíli zoufale snaží vymyslet nějakou únikovou cestu. Pokud cítíte, že byste se snad mohli nějak zachránit, strašně moc se zachránit chcete. A to je strach, panika, stres.

Tam v té místnosti tedy počítám s tím, že nás pěkně seřežou. Přeci jen zvěsti o metodách turecké policie nelhaly…

„My ale nejsme PKK…“ vyloudím ze sebe nakonec alespoň nějakou obhajobu.

„Drž hubu,“ okamžitě mě přerušuje ta mlátička s obuškem. „Jestli chceš něco říct, tak zítra. Budete tady třicet dní zavření, potom tribunál rozhodne, co s vámi dál,“ pokračuje. U celého

proslovu nepřestává mávat obuškem. Všímám si, že v místnosti je i jeden z příslušníků tajné služby, který se ke mně předtím během výslechu choval vcelku normálně. Teď tady stojí, dívá se na nás a usmívá se, dokonce se i směje. Stejně je na tom jeho vedle stojící kolega. Očividně nevidí tuto obuškovo-křičící proceduru prvně a zdá se, že se náramně baví.

Ještě pořád tomu nemůžu uvěřit, nicméně se zdá, že dnes na žádné násilí nakonec nedojde. Odvádějí nás z místnosti. Všechno jde opět rychle. Hlavu dolů, berou nám tkaničky z bot. Někam jdeme. Nevím, jestli je Míra pořád se mnou, vůbec se neorientuji. Pak jsme na místě. Sundávají mi pouta z rukou a zavírají mě do cely. Pravděpodobně jde o jakousi celu předběžného zadržení. Je to taková dlouhá nudle, po obou stranách lavice, mezi nimi úzká ulička.

„Markét," slyším odněkud. „Jé, to je dobře, že seš tady taky..." má radost.

Po celou dobu jsem nevěděla, jestli nás vůbec vedou na stejné místo.

„Jo, jsem hned vedle..."

Další povídání není možné. Okamžitě přibíhá dozorující policajt a křičí, ať jsme okamžitě zticha. Poslechnu. Ale s vědomím, že jsme zůstali spolu, se hned cítím lépe.

Vlastně jsem tehdy trpěla jen tím, že nemůžeme být pohromadě. A jediné, z čeho jsem měla strach, bylo rozdělení. Co když nás zavřou na deset, dvacet let...? Půjde pak ještě navázat tam, kde jsme skončili? Třeba odsud jednoho dne vyjde každý jako někdo úplně jiný. Tohle se mi honilo hlavou tenkrát v cele v Şirnaku... Ne, nic mi nevezmou. Naši věznitelé chtějí lidi zlomit, zničit jejich životy. Nikdy jim tuhle radost neudělám, nikdy, slibuji sama sobě. Zároveň věřím, že náš vztah je silnější než jakákoliv situace, a bez ohledu na to, co se stane a jak dlouho to bude trvat, vždycky navážeme tam, kde jsme přestali. Jen představa možná hodně dlouhého odloučení je pro mě bolestivá. Jsme tehdy hodně fixovaní jeden na druhého.

„Miláčku, jdi už spinkat," volá na mě odvedle Míra.

„Ne, to nejde..." Nechci nic jiného, než abych mohla jít za ním.

Všímám si, že se vyměnili dozorci. Tenhle vypadá o něco vstřícněji než jeho předchůdce. Volám ho k sobě a vysvětluji, že bych si ráda vzala něco z batohu, který zůstal v kanceláři dozorčího policisty.

„Ok, pojď," souhlasí a pouští mě ven. Vyndávám si z batohu svetr a zpátky před vchodem do své cely to zkusím. „Prosím, prosím tě, my friend, mohla bych jít na chvíli, na minutu tam?" obracím se s prosbou na dozorce a ukazuji směrem k Mírově cele. Pokus. Ale k mému úžasu dozorce otevírá dveře do vedlejší chodby a říká: „Ok, tak pojď."

Míra je hned u mě. „Miláčku, neublížila sis tam nějak? Já jsem ve stresu jen z toho, že tě nemám u sebe... Kdybychom byli spolu, tak tady vydržím třicet let..." Jo, to mám stejně. Držíme se tehdy přes mříže za ruce, myslím, že jsme brečeli oba.

Míra pokračuje. „Slyšel jsem od jednoho Kurda, že ho na měsíc zavřeli a pak vyhostili za to, že pomáhá PKK. Tak jestli to nebude taky takhle. Musíme to nějak vydržet..."

V kontextu následného vývoje, a když nyní, po čtyřech letech píšu tuhle knížku, mi to zní až směšně, nicméně jsem po těchhle slovech v myšlenkách téměř propadla panice: Cože? Jako takhle dlouho? A tady v té kobce? A že se třicet dní neuvidíme? To se přece nedá vydržet! Nahlas ale neříkám nic a snažím se působit dojmem „no jasně, to se zvládne". Víc si toho říct nestihneme. Dozorce mi naznačuje, že se mám vrátit do svojí cely.

„A projdi se tam alespoň občas. Já bych tě nerad našel zničenou..."

To je to poslední, s čím se se mnou Míra loučí. Se slzami v očích tomu chápavému dozorci děkuji a vracím se zpátky do své cely. Strážníka ještě požádám o vodu. Prosím, ať jednu donese i pro Míru. Souhlasí. Je mi krásně a rychle ten večer usínám. S přesvědčením, že všechno bude dobré.

Uprostřed noci mě budí bouchání na mříže. V první chvíli se hrozně leknu. Hluk a jakékoli bušení mě odjakživa stresuje, natož v podobné situaci. Na chodbě stojí policista v civilu. Pravděpodobně opět někdo z tajné služby.

„Jsi člen YPG? Bojovala jsi v Sýrii? Umíš rozebrat kalašnikov? Je tvůj přítel člen YPG?“ chrlí na mě jednu otázku za druhou.

„Ne, ne, ne!“ Jestli čekají, že když mě vzbudí uprostřed noci, snáze mě nachytají, to se tedy pletou.

„Ok, spí se ti na tom dobře?“ mění policista téma. „Nejseš rozlámaná? Víš, ta cela totiž splňuje normy a standardy Evropské unie,“ povídá mi tehdy s lehkou ironií v hlase. „My totiž chceme být jako Evropská unie,“ dodává hrdě.

„Hm, pěkný. Spí se na tom krásně, normy vám to určitě plní. Ale my v České republice takhle nezavíráme lidi kvůli fotkám na facebooku,“ vracím mu lehce naštvaně.

Tenhle člověk mi dříve během představování řekl, že strávil nějaký čas ve Švýcarsku. Zdůvodnil tak, proč se mnou bude komunikovat on. Protože je prý jeden z mála, kdo rozumí anglicky, právě díky pobytu v Evropě. V Turecku samozřejmě musí být každý velmi, velmi opatrný, nicméně na mě působil dojmem, že patří k těm, kdo mají na politickou situaci v zemi svůj názor. Bylo vidět, že tak úplně neví, co na mou poznámku říct. Kdyby se mohl chovat svobodně, patrně by se mnou souhlasil.

„No, heleď, ale o tom, jak to tady u nás v Turecku funguje, máte v Evropě informací dost. Tak si máte dávat větší pozor. Že nám vadí YPG, to přeci víš,“ povídá nakonec.

Nemám co odpovědět. Pravda.

Nikde není žádné okno, světlo na chodbě svítí nepřetržitě. Ráno poznám jen podle toho, že mi donesou snídani. Není to žádný zázrak, jedna houska, máslo, džem. Ale jelikož jsem téměř den nic nejedla, jsem ráda i za to, co od policistů dostávám. Žádám taky opět o jednu vodu pro mě a jednu pro Míru. Jsem zvyklá pít hodně a nedostatek vody snáším špatně. Bohužel ale s policistou, který

má službu toto ráno, narážím. Na mou prosbu se netváří. Nejdříve si říkám, že třeba jen nerozumí. Zkouším znovu pomalu vysvětlit, co chci. Dodávám, že jeho včerejší kolega nám vodu bez problémů donesl. „No jo, to byl muslim. Ten musí, nařizuje mu to víra. Já jsem ateista. Já se na vás můžu vy…“

Jeho tehdejší odpověď je charakteristická pro celé další čtyři roky strávené ve vězení. Obecně můžu dnes říct, že není nic horšího než narazit v Turecku na dozorce nebo policajta ateistu. O tom ale ještě později. Tehdy si jen povzdechnu a říkám si, že to musím holt nějak vydržet. Mnohem víc mě stejně trápí, že vodu nemá ani Míra.

Na druhou stranu, z určitého úhlu pohledu, bylo snad lepší vodu nemít a nepít. Když totiž potřebujete v cele předběžného zadržení na záchod, je to složitá operace. Zaboucháte na dveře, přijde dozorce. Dobrých deset minut předstírá, že nerozumí, co po něm chcete. Pak vám vysvětlí, že na toaletu můžete jít jen v doprovodu policistky, ženy. Někam telefonuje a po dobré půl hodině až hodině tedy přichází policistka a vám je umožněno si odskočit. Dveře musíte nechat pootevřené, policistka stojí před nimi.

Konečně se pouštím do snídaně. Dozorce někam odchází. To je chvíle, na kterou čekám, protože to znamená možnost prohodit s Mírou přes zeď pár slov.

„Míro, sněz to,“ povídám.

„Jo, a ty to taky spapej,“ odpovídá. „Je tady nahoře malý okýnko, vidím dva stromečky. Jeden je zelený, druhý žlutý,“ popisuje mi. „Když nás odsoudí, počkáš na mě?“ ptá se najednou.

„No jasně, nekonečně dlouho,“ odpovídám to, o čem nemám nejmenší pochybnost.

Konec. Nemáme možnost povídat si dlouho. Dozorce se po chvíli vrací. V kanceláři má rádio a pouští si nějaké písničky. Všechny jsou smutné, ponuré, umocňují neveselou atmosféru tohoto místa. Dodnes mi při vzpomínce na Şirnak jedna z těch melodií zní v uších. Všechny tehdejší pocity se skrze tu melodii okamžitě vracejí.

Tak, teď se trochu projdu, proběhnu v uličce, trochu si zaposiluju, rozhodnu se. Jestli čekají, že tady budu sedět a brečet, to se teda turecký stát mýlí. Jsem zhruba uprostřed své improvizované sestavy, když kolem mé cely v doprovodu policistů prochází Míra. Usmějeme se na sebe. „Ahoj miláčku, jak se máš?“

Nestihnu bohužel odpovědět. Jeden z dozorců po mně okamžitě vystartuje a nařizuje zalézt na druhý konec cely. Když se později Míra vrací zpátky, policisté mu drží hlavu skloněnou dolů a mně zakazují mluvit. Celou situací tehdy strašně trpím. Směs bolesti, bezmoci, naštvání, když ubližují někomu, koho máte rádi, a vy nemůžete nic dělat.

Nedlouho po Mírově návratu přichází policista pro mě. Přesněji policistka v civilu. Krásná. Má skvělou postavu, nádherné blond vlasy do pasu, je hezky oblečená, namalovaná. Připadám si tam se svojí několik dní neumytou hlavou, neupravená a v uváleném oblečení jako ten nejšpinavější bezdomovec z ulice.

„Máte krásné vlasy,“ prohodím k policistce anglicky. Rozumí mi, s úsměvem děkuje. Kdo se má v tom Turecku vyznat? Tahle žena vypadá, že by mě nejradši objala a utěšovala. Ve výtahu mě v reakci na můj uslzený obličej lehce pohladí po zádech. „Neboj, potřebujeme jen něco vyjasnit, napsat záznam. Jde v podstatě o formální proces. Nikdo netvrdí, že půjdete do vězení,“ říká směrem ke mně uklidňujícím hlasem. Sama od sebe mi přináší vodu a podává kapesník. Dodnes nevím, jestli jde o promyšlenou metodu cukru a biče nebo jsou opravdu mezi státními zaměstnanci takové lidské rozdíly.

Nahoře v patře na mě čeká další výslech. Tentokrát nejdříve se všemi formálními náležitostmi. Představují mi přiděleného advokáta, v jehož přítomnosti má výslech proběhnout, a překladatelku do angličtiny. Překladatelka, kurdská učitelka, se zdá být sympatická. S úsměvem mi podává ruku. Chvilku si jen tak povídáme. Během konverzace zmíním tisíce zatčených po nepovedeném pokusu o převrat.

„Ano," přikyvuje smutně Tadžima. „A každý den přibývají další a další," pokračuje. Z těch pár vět pochopím, že Tadžima, jak se jmenuje, se rovněž řadí k těm, kdo mají na režim svůj názor. V jedné Krylově písničce se zpívá o zemi, která křičí mlčením, a o lidech, kteří mlčí v hovoru. Tou zemí je pro mě Turecko. Lidé, kteří mlčí v hovoru, se snaží přežít. I Tadžima, která tedy určitě nepatří ke stoupencům Erdoğana a které je můj prokurdský aktivismus patrně více než sympatický, se musí něčím živit. A hlavně si nechat svůj názor pro sebe. Nebo by si šla velmi rychle sednout na moje místo...

Přicházejí policisté. Výslech probíhá v režimu předem připravených otázek. Mé odpovědi nikdo nekomentuje, policisté pouze stroze provádějí zápis.

„Kam jste jeli, proč jste tam jeli, co ty fotky...?"

Opakuji znovu, co jsem v posledních několika dnech vysvětlovala už tolikrát. Zapsáno. Po skončení formálního výslechu mi advokát pokládá otázku ohledně našeho zatčení.

„Chovali se k vám dobře, bylo vše v pořádku?" ptá se.

Zprvu chci říct něco jako „ano, žádný problém, všechno v pohodě". Pak si ale vybavuji toho s obuškem a chování policistů k Mírovi. V tu ránu zapomínám na ostražitost.

„No to se k nám tedy dobře nechovali, v pořádku nebylo vůbec nic," zahajuji okamžitě útok. Popisuji výstup muže s obuškem a chování policistů k Mírovi. „Podobné jednání bych v demokratické zemi usilující o vstup do Evropské unie nečekala," dodávám provokativně.

Všichni přítomní na mě chvíli hledí a očividně nevědí, co přesně říct. V místnosti se najednou objevuje i člověk, který nám včera mával pendrekem před obličejem.

„Přesně tenhle. Co to jako mělo být?" vykřiknu hned, jak dotyčného spatřím.

Policisté se mu snaží přetlumočit mou stížnost. Čekám nějakou dramatickou reakci, podobnou tomu včerejšímu výstupu.

K mému překvapení se ale na mě příslušník tajné služby zlehka usměje a prohlásí něco ve smyslu: „No jo, týká se to terorismu, to my takhle musíme."

Chci ještě něco doplnit, nicméně mě přeruší překladatelka s tím, že ona a advokát už musí odejít. Před rozloučením mi popisují, co mě čeká dál. V následujících dnech by měl proběhnout soud, který rozhodne o propuštění, nebo vzetí do vazby. „Pokud jde jen o fotky z FB, je velká pravděpodobnost, že vás propustí," odpovídá advokát na mou otázku ohledně jeho očekávání výsledku soudu. „Ale zase nepředbíhejme, přeci jen je výjimečný stav, takže uvidíme," dodává nakonec už s mírnými rozpaky v hlase.

„No jo, uvidíme," nemůžu než souhlasit.

Moje poslední otázka směrem k advokátovi je úplně jednoduchá. „Je nějaká šance, že ten soud bude fér?" ptám se.

Advokát se pousměje. „Jo, občas je to fér..."

Jeden z policistů, který rozuměl otázce, se začne smát. „No jasně, to víš, že je občas soud fér," ironicky poznamená. „Já to tedy ještě neviděl, ale ano, občas to prý je fér," dodává, načež se rozesmějí všichni přítomní. Advokát i překladatelka Tadžima se následně loučí a odcházejí. Přejí mi hodně štěstí a sil. Oficiální část je tedy za mnou.

Když se za advokátem zavřou dveře, začíná skutečný výslech. Jeden z policistů praští pěstí do stolu. „Tak, a teď se dozvíme, jak to skutečně bylo," pustí se do mě. Na mé námitky, že jsem už řekla všechno podle pravdy, nikdo nereaguje. Nejdříve se ptají na Míru. „Tak co on? Bojoval tam? S kým? Kde? Potkala jsi ho tam někdy společně s YPG?"

Opakuji znovu, že Míry jsem si poprvé všimla v médiích, kde proběhla zpráva o jeho humanitární cestě do Sýrie. Za účelem pomoci lidem v Rojavě. Nějaký čas jsme byli v kontaktu přes facebook. Když jsem v únoru 2016 přijela do Rojavy já, v rámci aktivit mé organizace pro pomoc obětem válek, setkali jsme se tam.

Velmi krátce, jedno odpoledne ve městě Serekaniye.[6] Dali jsme si tehdy kafe, kuře, prošli se po městě.

„Oba jsme byli v civilním oblečení," nezapomínám zdůraznit, i když to není pravda. Míra za mnou tenkrát přijel autem YPG, v uniformě, s jedním spolubojovníkem. Dozvěděla jsem se, že v Rojavě bojuje u YPG. A vůbec mi to nevadilo, naopak. To ale policii nikdy neřeknu.

Policie se tváří, že mi nevěří ani slovo, nicméně si odpověď zapíšou. „Však ty nám to jednou povíš," říká polohlasně jeden z nich. Vím tehdy naprosto jistě, že se mýlí. A mýlil.

Další otázky směřují k fotkám z našich telefonů a facebooku. Jsou na nich bojovníci YPG v Rojavě. „Kdo je tohle? Kde to je?" A hlavně: „Je někdo z nich z Turecka?" ptají se pokaždé.

Na všechny otázky se snažím dávat zcela neutrální odpovědi: „V Rojavě jsem byla coby humanitární pracovník a nezávislý novinář. Tamhle někam mě nějací bojovníci odvezli, na jména jsem neměla důvod se ptát, natož abych věděla, odkud jsou. Co je mi do toho…"

Policisté se opět tak nějak ušklíbnou a odpověď zapíší. Pak přichází to, co je mi jasné, že je bude zajímat nejvíc. Můj kontakt s YPS v Turecku.

YPS jsou dobrovolné milice, které vznikly v roce 2015 k obraně kurdských měst před útoky turecké armády. Nepokoje v kurdských regionech tehdy vypukly poté, co vláda odvolala a pozavírala většinu zvolených regionálních představitelů ze strany HDP[7]. Kurdové se vzbouřili. Proti městům vláda nasadila armádu. Potlačení této vzpory znamenalo obrovský masakr, zničená kurdská města,

---

6 Serekanyie – kurdský název města arabsky nazývaného Ras al Ayn.

7 HDP (Halkların Demokratik Partisi) – Lidově demokratická strana. HDP je v Turecku nejvíce pronásledovanou opozicí. Stěžejním tématem je pro ně kurdská otázka, díky čemuž je strana režimu trnem v oku. HDP drtivou většinou ovládá volby v kurdských oblastech. Většina zvolených politiků však končí dříve či později ve vězení.

zavražděné civilisty. Chtěla jsem tehdy získat materiály dokumentující zločiny turecké armády a předložit je světu. Spojila jsem se proto s bojovníky YPS a strávila nějaký čas po jejich boku. Vedle sbírání materiálu jsem samozřejmě tu a tam s něčím takzvaně vypomohla. Během času stráveného po boku YPS jsem mimo jiné získala informace o tunelech vedoucích z kurdských měst v Turecku do Rojavy.

Policie od první chvíle věděla, že o tomto tématu něco vím. Tyto tunely byly zmíněny i v jedné konverzaci s bojovníkem YPS v mém telefonu, kterou si policie samozřejmě přečetla. Tady už policisté přitvrzují.

„Jestli k tomu nemáš co říct, může tě to i hodně bolet," prohlásí jeden z nich výhružně a chytne mě za bradu. Že to může při výsleších turecké policie dost bolet, vím moc dobře. O strhaných nehtech, vymlácených zubech a polámaných kostech už jsem něco četla. V následujících letech to i několikrát uvidím na vlastní oči. Tehdy jsem nicméně pořád přesvědčená, že coby Evropanovi mi nemůžou provést nic až tak strašného. Tato myšlenka mi dodává na odvaze a policisty pošlu do háje.

„Přestaňte prosím vás s těmi nesmysly. Proč by vůbec mělo PKK ukazovat nějaký tunel zrovna mně? Vždyť to máte v pase, já jsem byla v Turecku v součtu ani ne týden…" bráním se. Policisté to tehdy ohledně tunelů a YPS vzdají. Nechávají si tuhle kapitolu na později. Vrátíme se k tomu v budoucnu ještě mnohokrát, cesty na policejní stanici nebudu brzy ani schopna spočítat.

Teď se nakonec ještě znovu vracejí k Mírovi. „No, a když jste spolu bojovali v tom Šadádí…" pronese vyslýchající policista v jiném kontextu, jen tak jakoby mimochodem, a čeká na mou reakci.

Ze mě tedy tak snadno blbce neuděláte. „Co, v jakém Šadádí? Už jsem vám snad dneska říkala, že jsme se potkali jednou v Serekaniyi. Tak si to máte psát, když si to nepamatujete," reaguji pohotově a trochu drze. Nicméně dělám správně.

Jak jsem se mnohokrát přesvědčila a ještě mnohokrát přesvědčím, v těchto situacích je opravdu nejdůležitější nedat najevo strach. Jakkoliv těžké to je, jakkoliv úzko vám ve skutečnosti je. Oni to zkouší. Pokud uvidí, že si z celé věci nic neděláte a výhrůžky na vás neplatí, změní strategii.

Policie tehdy výslech ukončí. Nechávají mě odvést se závěrečným poučením, že „poskytnutí informací", v překladu napráskání někoho, v první řadě Míry a bojovníků YPS, může značně ulehčit mou situaci.

„Hm..." odtuším a přísahám si, že ze mě nikdy nedostanou nic z toho, co chtějí vědět. Ne, tohle nikdy neudělám. Kdybych tady měla zůstat padesát let. Navíc stejně nevěřím tomu, že spolupráce s policií bude ve výsledku jakkoliv ku prospěchu. Nevěřím nikomu ani slovo.

Následující léta ve vězení mou domněnku potvrdí. Lidí, kteří ve snaze zachránit sami sebe policii informace poskytli, potkám bezpočet. Jsou odsouzeni na doživotí stejně jako všichni ostatní. Jediné, co získali, je hanba a osamocení. Tenhle režim jen bere. Nikdy nedostanete za své služby nic zpátky. Nikdy. Zpětně jsem na sebe hrdá, že jsem tohle pochopila už na samém začátku a neudělala nic, za co bych se musela později stydět sama před sebou.

„Já už jsme se bál, že tě někam odtáhli," říká mi Míra, když se po několika hodinách vracím zpátky do cely.

„Neboj, i kdyby, já bych si tě pak našla," říkám.

„To hrozně rád slyším..."

Další den jedeme opět do nemocnice na kontrolu. Jedná se o stejný krátký a formální proces, jaký následoval po zadržení. Přesto jsem tehdy ráda za příležitost podívat se ven a hlavně být s Mírou pohromadě.

Doprovázející policisté, muž a žena, jsou úplně skvělí. Spolu s nimi je v autě několik vojáků. Dva Evropané jsou pro ně tak trochu atrakcí. Nicméně se nezdá, že bychom minimálně těmto dvěma nějak připomínali teroristy. Celou dobu si s námi nezávazně

povídají, nijak do nás neryjí. Zdá se mi, že jsme jim i sympatičtí. Při zpáteční cestě nás dokonce nechávají sedět vedle sebe. Navzdory situaci mi vzájemná blízkost tehdy stačí ke štěstí. Usmíváme se na sebe.

„Vy se máte hodně rádi, viď?“ prohodí směrem ke mně policistka a vypadá snad i dojatě.

„Jo, máme…“ Víc než bych si dokázala představit, že je za pár měsíců možné…

Celou cestu si povídáme převážně kurdsky, což jeden z vojáků okomentuje: „Hele, a proč nemluvíte také turecky?“ Než stihnu cokoliv dodat, prohodí se smíchem policistka: „No proč asi, protože jsme je zavřeli.“

Další den je za námi. Sedím v cele, z rádia znovu hraje stále se opakující smutná písnička. Já ale dnes smutná nejsem. Tohle zvládnu, jsem si ten večer jistá.

„Mám tě rád,“ říká Míra večer, když opět dostáváme příležitost se na pár minut vidět.

„Já tebe taky.“ Ani nevíš, jak moc, dodávám v duchu.

Druhý den ráno vstávám pevně rozhodnutá, že dneska si umyju hlavu. Nic a nikdo mi v tom nezabrání. Mastné, několik dní nemyté vlasy už mi začínají být hodně nepříjemné. Vyprosím si cestu na záchod. Vím, že když jim řeknu, že si chci v umyvadle umýt vlasy, pošlou mě do háje. Po umytí rukou si tak prostě strčím hlavu pod kohoutek, popadnu nějaké tekuté mýdlo, které tam mají, a než stačí dohlížející policistka cokoliv namítat, vlasy mám umyté. Cítím se opět alespoň trochu jako člověk. Policistka se mé koupeli dokonce zasměje.

„Výborně,“ povídá a ukazuje palec nahoru.

Nedlouho nato nás zase odvádějí policisté. Ještě s mokrou hlavou sedám do auta.

„Kam to jedeme, zase do nemocnice?“ zkouším se zeptat, i když vím, že nikdo nemá povinnost na mé otázky odpovídat. Od jednoho z doprovázejících policistů se mi ale odpovědi dostává.